

Samenvatting

Provincie Noord-Brabant kent drie rood voor groen regelingen, (1) een regeling ruimte voor ruimte, (2) een landgoederenregeling en (3) de regeling kwaliteitsverbetering bebouwingsconcentraties. De regelingen, inmiddels twintig jaar oud, komen uit een tijd dat er een verbod geldt om te kunnen bouwen in het buitengebied. De regelingen maken dat onder voorwaarden wel mogelijk. Met de regelingen zijn waardevolle resultaten behaald. Zo zijn fosfaatrechten van veehouderijen ingeleverd, stallen gesloopt, landgoederen ontwikkeld en woningen aan randen van dorpen en steden gerealiseerd.

Rood vóór groen

BrabantAdvies constateert in een reflectie dat de regelingen met hun strakke en gedetailleerde voorwaarden nog veel kenmerken vertonen van de klassieke toelatingsplanologie. In de praktijk komt rood letterlijk vóór groen. Met rood kan worden verdiend, groen kost geld. Rood en groen worden nog vaak gezien als tegenpolen en te weinig benaderd in samenhang met de omgeving. Ruimtelijke kwaliteit komt vaak op de tweede plaats. De vele voorwaarden leiden met langdurige onderhandelingen tussen initiatiefnemer en overheid tot hoge transactiekosten.

Op basis van deze bevindingen is in de Omgevingsverordening, en om omgevingskwaliteit te realiseren, een samenhangende en integrale aanpak gewenst. Het gaat erom dat rode en groene kwaliteiten elkaar versterken. Maar ook om met maatwerk ruimtelijke kwaliteit en meerwaarde voor de leefomgeving te kunnen realiseren.

Ruimte voor nieuwe vraagstukken

In het buitengebied gaan verschillende vraagstukken beslag leggen op de ruimte. Denk aan het klimaat en daaraan gerelateerde watervraagstukken, biodiversiteit, de landbouw- en energietransitie. Deze vraagstukken vragen niet alleen om een gebiedsaanpak maar ook een overheid die partijen uitnodigt, zodat burgers en bedrijven ruimte krijgen om bij te dragen in de oplossingen voor deze vraagstukken. Ook de rood voor groen aanpak vraagt om doorontwikkeling naar een vorm van uitnodigingsplanologie. Dit gaat verder dan een herijking van de afzonderlijke 'oude' regelingen. Het gaat om een cultuurverandering en verandering in werkwijzen van gemeenten en provincie.

Gemeente primair aan zet

In de nieuwe Omgevingswet is de gemeente primair aan zet. Met omgevingsplannen en gebiedskaders kunnen gemeenten richting geven aan gewenste ontwikkelingen en daarbij burgers en bedrijven uitnodigen voor initiatief. De gemeente is ook aan zet om het proces goed in te richten: voor de initiatiefnemer, in het betrekken van de omgeving en het realiseren van de gewenste omgevingskwaliteit. In het geval van de rood voor groen aanpak is bovendien maatwerk gewenst om ontwikkelingen mogelijk te maken. Zodat de initiatiefnemer een houdbare en duurzame businesscase kan financieren, inclusief de gewenste 'tegenprestatie'. Deze tegenprestatie kan meer inhouden dan alleen het realiseren van groen en bijdragen aan andere waarden en gewenste ontwikkelingen in het gebied.

Ook stevige rol voor provincie

Bij een nieuwe aanpak hoort ook een stevige rol voor de provincie. Zo is het zaak in de Omgevingsverordening helder aan te geven wat beschermd moet blijven, denk aan natuur- en grondwaterbeschermingsgebieden. Voor rode en groene ontwikkelingen adviseren wij de provincie met één regeling een samenhangende aanpak te borgen.

Daarbij is het nodig dat de provincie gemeenten faciliteert met kennis en kunde. Met de nieuwe vraagstukken in het buitengebied wordt bovendien de regionale schaal steeds belangrijker. Het waterschap is dan een onmisbare partij, evenals aangrenzende gemeenten.

Samengevat komen wij tot de volgende aanbevelingen.

1 Ontwikkel één provinciale regeling ‘ja, én’ voor het buitengebied voor rood en groen met:

- gemeenten die zorgen voor heldere richtinggevende beleidskaders waarmee initiatieven ruimte krijgen en zich kunnen ontplooien;
- gemeenten die het proces bij initiatieven borgen met inzet van expertise en afstemming met de relevante stakeholders en omwonenden;
- een duidelijke en geborgde financiering van maatschappelijke meerwaarde door de initiatiefnemer;
- een kwalitatieve en kwantitatieve monitoring.

2 Versterk lerende aanpak en maak werk van monitoring

Gezien de grote verandering van werkwijzen voor alle partijen die gepaard gaat met de Omgevingswet is het nodig een dynamische lerende aanpak met gerichte monitoring door te zetten. Om voorbeelden van rood voor groen en hun fysieke, sociale en economische effecten in het buitengebied in beeld te brengen. Na te gaan welke bijdrage aan omgevingskwaliteit wordt geleverd en daarover het gesprek te voeren. De leerervaringen helpen in het eigen maken van het werken met de Omgevingswet en de werkwijze van ‘diep, rond en breed kijken’ praktisch te vertalen. De leerpunten vormen een bron voor regelmatige bijstelling van beleid en uitvoering. Dit vraagt flexibiliteit binnen de kaders van de Omgevingsverordening.

3 Ontwikkel een Brabants Netwerk Omgevingskwaliteit

Veel partijen en personen hebben expertise die helpt om het nu nog abstracte begrip van omgevingskwaliteit praktisch en tastbaar te maken. Ontwikkel een onafhankelijk expertise netwerk dat zorgt voor het meer objectiveren van omgevingskwaliteit en dat inspiratie biedt. Een netwerk om in te zetten bij strategische vraagstukken en bij concrete praktijkcasussen binnen vastgestelde beleids- en gebiedskaders.

4 Faciliteer gemeenten met inzet van andere provinciale instrumenten

Gelijktijdig met de herijking van de rood voor groen regelingen is het van belang om andere provinciale expertise en financieringsmogelijkheden te benutten en verder te ontwikkelen. We denken hierbij o.a. aan de Ontwikkelmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR) en het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) die beide in hun opdracht een duidelijke link hebben naar de inhoud van een nieuwe rood en groen aanpak.